

Jak skutecznie dzielić się wiedzą na temat zwalczania terroryzmu? Wnioski, dobre praktyki i zalecenia NATO DEEP eAcademy

Doświadczenia ostatnich lat, w tym intensywny rozwój technologiczny i pandemia COVID-19, spowodowały wzrost zainteresowania szkoleniami z wykorzystaniem sieci. E-learning pozwala słuchaczom na przyswajanie wiedzy w tempie dostosowanym do ich możliwości, a nauczycielom – na większą elastyczność w jej przekazywaniu. Te same okoliczności, które przyczyniły się do stworzenia nowych form nauki i pracy w społeczeństwie rozwiniętym technologicznie, wywołały wzrost zagrożeń hybrydowych i dały terrorystom nowoczesne narzędzia. W odpowiedzi na ten trend Sojusz Północnoatlantycki powołał m.in. NATO DEEP eAcademy – podmiot ze sfery edukacji i szkoleń, którego zadaniem jest opracowanie optymalnych rozwiązań służących wdrażaniu założeń NATO Defence Education Enhancement Programme, czyli programu wspierania transformacji systemów szkolnictwa wojskowego państw partnerskich NATO. O tym, co oferuje tym krajom NATO DEEP eAcademy oraz o polskim wkładzie w ten projekt, mówi dyrektor tej instytucji dr hab. **PIOTR GAWLICZEK**.

Nauczyciele nie zostaną i nie powinni zostać zastąpieni przez platformy e-learningowe. Ale ci, którzy ich nie używają, zostaną wyparci przez tych, którzy z nich śmiało korzystają.

P. Gawliczek

Damian Szlachter: NATO Defence Education Enhancement Programme to program i instytucja przy Kwaterze Głównej NATO, z której pomocy mogą korzystać państwa partnerskie Sojuszu. Od kiedy działa NATO DEEP i dlaczego został powołany?

Piotr Gawliczek: Żeby wyjaśnić cel powstania NATO DEEP, trzeba cofnąć się do jego powołania w 2007 r. Do tego momentu w NATO brakowało podmiotu odpowiedzialnego za szkolenia i edukację na poziomie państw partnerskich, a także za stworzenie ujednoliconego podejścia do organizacji tego typu instytucji, rozwoju ich kadry, zarówno cywilnej, jak i wojskowej, oraz programów nauczania. Za-inicjowanie NATO DEEP było odpowiedzią na potrzebę przekazywania niezbędnej wiedzy, umiejętności i doświadczeń do środowisk państw partnerskich. Po kilkunastu latach widać już efekty pracy NATO DEEP, który w 15 państwach partnerskich promuje dziś wartości NATO i dzieli się dobrymi praktykami w ramach systemów wyższego szkolnictwa wojskowego.

Jakie znaczenie dla bezpieczeństwa ma NATO DEEP? Jak w praktyce wygląda realizacja tego programu?

NATO DEEP to inwestycja w bezpieczeństwo poszczególnych państw, która przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa Sojuszu. Ten program jest narzędziem do przeprowadzenia reform, oferuje praktyczne, dostosowane do potrzeb jego uczestników wsparcie w rozwoju i reorganizacji ich wojskowych instytucji edukacyjnych na poziomie zarówno oficerskim, jak i podoficerskim. Współpraca z państwami partnerskimi odbywa się na zasadzie *peer-to-peer* (równy z równym). Zaczynamy od zidentyfikowania potrzeb i luk w ich

szkolnictwie wojskowym, następnie przez wspieranie rozwoju kadry i opracowywanie programów nauczania NATO DEEP umożliwia partnerom modernizację i profesjonalizację struktury edukacyjnej oraz budowanie procesów zapewniania jakości. Mamy osiem referencyjnych programów nauczania. Dotyczą one takich tematów, jak m.in.: budowanie instytucji obronnych, profesjonalna edukacja wojskowa dla oficerów i podoficerów, cyberbezpieczeństwo, działania przeciwpartyzanckie (ang. *counterinsurgency*), zwalczanie terroryzmu. Duży nacisk jest położony na pedagogikę przez zapewnienie najnowszych metod nauczania i wspieranie krytycznego myślenia wśród uczestników szkolenia.

Rozszerzeniem obszarów naszej współpracy jest coroczna konferencja pt. „Clearing House on Defence Education” (jej dziesiąta edycja, w 2021 r., odbyła się w Krakowie – dop. D. Sz.), która jest forum wymiany doświadczeń i potrzeb dla sojuszników i partnerów oraz ekspertów w ramach Konsorcjum Partnerstwo dla Pokoju i NATO DEEP.

Jest Pan dyrektorem NATO DEEP eAcademy. Proszę powiedzieć, czym zajmuje się ta jednostka.

NATO DEEP eAcademy odgrywa kluczową rolę w misji NATO DEEP. Jej głównym celem jest wspieranie wspólnego rozumienia wartości NATO wśród kadry badawczo-dydaktycznej uczelni wojskowych, zarówno cywilnej, jak i wojskowej. Akademia identyfikuje i rozpowszechnia dobre praktyki w zakresie edukacji i szkolenia wojskowego, dopełniając krajowe działania na tym polu.

NATO DEEP eAcademy wprowadziła kilka rozwiązań wspierających NATO DEEP i ułatwiających organizację naszych wydarzeń. Pierwsze z nich, **portal NATO DEEP ADL**, jest kompleksową platformą wymiany wiedzy i generowania pomysłów związanych z kształceniem na odległość. Portal ten, oparty na instalacji LMS ILIAS¹, ma na celu wzmocnienie współpracy w ramach programu, zwiększenie jego zasięgu oraz popularyzację i rozpowszechnianie pomysłów. Służy również jako kompendium wiedzy specjalistycznej w zakresie

¹ Ilias to bezpłatny system zarządzania nauczaniem (ang. *learning management system*, LMS), o otwartym kodzie źródłowym (przyp. red.).

wykorzystania i wdrażania nowych technologii w edukacji i szkoleniach na odległość.

Opracowaliśmy także strategię wsparcia nauczania na odległość. Jednym z narzędzi do tego przeznaczonych jest BigBlueButton (BBB). Jest to system typu *open-source* (o otwartym kodzie źródłowym) umożliwiający organizowanie konferencji internetowych. Narzędzie to, wspierane przez programistów i firmy komercyjne na całym świecie, zostało dostosowane do potrzeb programu NATO DEEP. Oferuje różne funkcje ułatwiające interakcję między nauczycielami i uczniami, takie jak udostępnianie dźwięku, pokoje typu *break-out*, czat, emotikony, gesty dłoni, wielofunkcyjne tablice, przeprowadzanie ankiet, udostępnianie ekranu i wideo oraz kamery internetowe.

Ponadto niedawno wprowadziliśmy aplikację mobilną IACUBUS inspirowaną projektem ILIAS Pegasus. Została opracowana przez zespół programistów NATO DEEP eAcademy we współpracy z Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Bezpieczeństwa. Najważniejsze funkcje IACUBUS to dostęp do plików, folderów, kursów i grup w trybie offline, automatyczna synchronizacja po przesłaniu nowych materiałów, tryb WLAN-only, który – przez pobieranie tylko w sieci Wi-Fi oraz ustawienie maksymalnego limitu pobieranych danych – oszczędza ilość miejsca na urządzeniach mobilnych. Aplikację można pobrać w App Store, a wkrótce w Google Play Store będzie dostępna także wersja kompatybilna z systemem Android.

Mówimy o wspieraniu wojskowego szkolnictwa i kadry. Ale czy chodzi tylko o kwestie dotyczące wojny konwencjonalnej? Czy w NATO DEEP eAcademy jest też miejsce dla tematyki związanej z prewencją terrorystyczną i walką z tym zagrożeniem?

Mamy w eAcademy kilka projektów, które koncentrują się na zwiększaniu świadomości antyterrorystycznej. Chciałbym wyróżnić cztery z nich. Pierwszy to **Counterterrorism Reference Curriculum** (CTRC, pol. program nauczania dotyczący zwalczania terroryzmu). CTRC to kompleksowy dokument referencyjny zawierający wytyczne i dobre praktyki w zakresie edukacji antyterrorystycznej. Drugi, **e-Counterterrorism Reference Curriculum** (e-CTRC, pol. e-program nauczania dotyczący przeciwdziałania terroryzmowi), to e-learningowy kurs oparty na CTRC. Jest to przystępne szkolenie

w zakresie zasad i praktyk przeciwdziałania terroryzmowi. Opracowaliśmy także **serię podcastów DEEP Dive**, w których eksperci dzielą się swoimi spostrzeżeniami i debatuja na różne tematy związane ze zwalczaniem terroryzmu. Z kolei **cykl konferencji Copernicus Forum** ułatwia specjalistom dyskusję i współpracę w zakresie przeciwdziałania terroryzmowi. Inicjatywy te mają służyć poszerzeniu wiedzy, dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wspieraniu współpracy między członkami NATO i państwami partnerskimi, a tym samym wzmacnianiu nasze zbiorowe zdolności antyterrorystyczne.

Rozumiem, że CTRC jest bazowym dokumentem w NATO w odniesieniu do tematyki antyterrorystycznej. Co było podstawą do stworzenia zawartych w nim wytycznych?

CTRC to kompleksowy dokument. Zawiera przegląd nie tylko ideologii stanowiących motywację do podjęcia ataku, metod terrorystycznych, lecz także współczesnych praktyk zwalczania terroryzmu i prognoz na przyszłość. Podczas jego tworzenia opierano się na przykładach historycznych, aby zapewnić wszechstronną perspektywę. Projekt ten jest wynikiem współpracy między NATO DEEP, NATO's Counterterrorism Section (pol. Zespół ds. zwalczania terroryzmu NATO) i Konsorcjum Partnerstwo dla Pokoju.

NATO uruchomiło pierwszy referencyjny CTRC w czerwcu 2020 r. Intencją było wsparcie zainteresowanych członków Sojuszu i państw partnerskich w zwiększaniu ich zdolności i doskonaleniu strategii antyterrorystycznych adekwatnie do zagrożeń wynikających z wewnętrznych uwarunkowań. Ten program tworzyło ponad 100 ekspertów z państw na pięciu kontynentach, w tym z Tunezji, Jordanii i Mauretanii, a także z wielu organizacji międzynarodowych. Zauważmy, że powstawał on w okresie pandemii COVID-19. W tym czasie zagrożenie związane z terroryzmem i wynikające z tego wyzwania dla bezpieczeństwa nie zmalały. Zwrócił na to uwagę dr Antonio Missiroli, Asystent Sekretarza Generalnego NATO ds. nowych wyzwań w zakresie bezpieczeństwa, który stwierdził, że CTRC doskonale wpisuje się w cele związane ze (...) *wspieraniem zwiększonej świadomości, wzmacnianiem odporności i budowaniem zdolności antyterrorystycznych zarówno sojuszników, jak i partnerów.*

Jakie korzyści mogą osiągnąć państwa partnerskie, które skorzystają z NATO DEEP i CTRC?

NATO DEEP mogą wykorzystać do wprowadzenia profesjonalnego kształcenia w swoich instytucjach wojskowych, a CTRC do opracowywania własnych kursów antyterrorystycznych, dostosowanych do konkretnych potrzeb. Wdrożenie CTRC zapewnia solidne, całościowe i szczegółowe zrozumienie problematyki terroryzmu oraz zwiększenie skuteczności w zakresie jego zwalczania. Wyzwania związane z pandemią COVID-19 oraz inne trendy długoterminowe spowodowały, że NATO pracowało nad wprowadzeniem CTRC jako kursu zaawansowanego nauczania rozproszonego (Advanced Distributed Learning, ADL). Tak powstał e-CTRC.

NATO DEEP ma swoją eAcademy. Rozumiem, że jej odpowiednikiem dla CTRC jest e-CTRC. Na czym polega ten kurs?

Zestandaryzowany program szkoleniowy dotyczący przeciwdziałania terroryzmowi NATO oficjalnie uruchomiło w 2020 r. Była to pierwsza taka inicjatywa w ramach organizacji międzynarodowych. Od tego czasu eksperci udoskonalają jego formułę, przekształcając go w kompleksowy kurs online o nazwie e-CTRC. Jest on udostępniany w kolejnych wersjach językowych, m.in. po polsku od listopada 2023 r. Kurs ten ma pomagać uczestnikom zrozumieć wyzwania związane z międzynarodowym terroryzmem i opracować skuteczne zasady postępowania w przypadku zaistnienia tego typu zdarzeń.

Kurs eCTRC funkcjonuje już kilka lat. Czy może się Pan podzielić pierwszymi podsumowaniami?

Formułę kursu opracowały dwa zespoły, a jego treść tworzyło 17 ekspertów. Następnie zaangażowano 13 beta-testerów. Kurs zawiera ponad 350 grafik, w tym diagramy, zdjęcia i obrazy, a także ok. 160 interaktywnych elementów, takich jak: fiszki, osie czasu, zadania sortowania, studia przypadku, akordeony² i tzw. hotspoty.

² Akordeon to rodzaj menu na stronie internetowej, które wyświetla listę nagłówek ułożonych jeden na drugim. Po kliknięciu (lub wywołaniu interakcji z klawiaturą lub czytnikiem ekranu) te nagłówki ujawnią albo ukryją powiązaną treść (przyj. red.).

Nauka opiera się na analizie ponad 20 studiów przypadku i ponad 40 odnośników do innych źródeł. W ramach czterech modułów znajdują się 182 pytania sprawdzające wiedzę (odpowiednio w module pierwszym – 21 pytań, drugim – 53 pytania, trzecim – 33 pytania i czwartym – 75 pytań), co sprzyja utrzymaniu koncentracji i poprawia naukę. Test końcowy to 47 szczegółowych pytań, z których od 10 do 13 dotyczy jednego tematu. Są to zadania np. z wielokrotnym wyborem, otwarte i z odpowiedzią typu prawda/fałsz. Na końcu kursu znajduje się obowiązkowa ankieta satysfakcji z 15 pytaniami. Czas trwania całego kursu to ok. 8 godzin. Po zaliczeniu testu końcowego i wypełnieniu ankiety uczestnicy otrzymują certyfikat ukończenia kursu. Kurs jest dostępny dla użytkowników mających aktywne konta na portalu NATO DEEP ADL.

Znaczenie powstania e-CTRC podkreślił m.in. James Appathurai, zastępca Asystenta Sekretarza Generalnego NATO ds. pionu nowych wyzwań bezpieczeństwa, który stwierdził: *Powstanie e-CTRC demonstruje determinację NATO do walki z terroryzmem*. Burcu San, zastępca Asystenta Sekretarza Generalnego NATO ds. pionu operacyjnego, zwróciła uwagę, że: *Dzięki CTRC Sojusz pomógł Ukrainie i Jordanii opracować ich własne, dostosowane do potrzeb strategię i kursy zwalczania terroryzmu. Od tego czasu rośnie zainteresowanie ze strony innych partnerów NATO wykorzystaniem tego programu*. Z kolei dr Sajjan Gohel, redaktor CTRC, zauważył, że: *e-CTRC odzwierciedla innowacyjne podejście NATO, dostarczając interaktywnych narzędzi edukacyjnych (...) oraz (...) służy jako platforma zintegrowanego, dogłębnego i krytycznego zrozumienia terroryzmu*.

Wspomniał Pan o platformie DEEP Dive. Co to za projekt?

Podcasty i webinary, które są dostępne na DEEP Dive, dotyczą wielu tematów, w tym bezpieczeństwa międzynarodowego i obrony, walki z terroryzmem i bieżących wydarzeń geopolitycznych. Głównym celem tego projektu jest informowanie o dominujących globalnych wyzwaniach i dostarczanie wiedzy ułatwiającej ich zrozumienie. DEEP Dive współpracuje z naukowcami i przedstawia wyniki ich badań, jak również punkty widzenia dziennikarzy i polityków. Nad całością czuwają dr Sajjan Gohel i członkowie jego zespołu badawczego – Victoria Jones i Marcus Andreopoulos.

Celem DEEP Dive jest nie tylko omówienie tych globalnych kwestii, lecz także prezentacja osób, z którymi są przeprowadzane wywiady. Daje to unikalną perspektywę spojrzenia na to, co kształtuje ich karierę oraz ma wpływ na ich obecne i przyszłe badania. Należy zauważyć, że eksperci wyrażają własne opinie, które niekoniecznie reprezentują poglądy NATO czy dokładniej – DEEP.

Wkrótce wydamy serię książek zawierających zapis odcinków DEEP Dive. Pierwszy tom będzie składał się z 20 odcinków, które ukazały się między listopadem 2021 r. a lipcem 2022 r., drugi obejmie odcinki 21–40, a trzeci – odcinki 41–60.

Copernicus Forum to z kolei projekt adresowany do ekspertów. W jego powstawaniu wzięli udział Polacy. Proszę przybliżyć go naszym czytelnikom.

Copernicus Forum jest projektem NATO DEEP eAcademy realizowanym wspólnie z Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Bezpieczeństwa. Edukacja online to edukacja przyszłości, jej potencjałem są skuteczność i mniejsza liczba ograniczeń. Uruchomiliśmy Copernicus Forum, żeby zwiększyć dostępność edukacji online i uczynić ją bardziej profesjonalną. Jest to miejsce spotkań edukatorów, ekspertów i osób uczących się, dzięki któremu mogą wymieniać się pomysłami, badać innowacyjne rozwiązania, zarówno w dziedzinie edukacji online, jak i bezpieczeństwa, oraz wspierać cyfrowe środowisko uczenia się. Na Copernicus Forum można zapoznać się z wykładami znanych profesorów i ekspertów dotyczącymi trendów, dobrych praktyk i wyzwań w edukacji wojskowej i bezpieczeństwie oraz pokrewnych tematów. Wydarzenia są nagrywane. W przyszłości będą tłumaczone i staną się repozytorium wiedzy dla szerokiego grona odbiorców. Planujemy także część interaktywną w postaci sesji, paneli pytań i odpowiedzi z możliwością nawiązywania kontaktów. Wierzimy, że ten projekt może pozytywnie zmieniać edukację online i mieć korzystny wpływ na bezpieczeństwo, zarówno to zewnętrzne, jak i wewnętrzne.

Pierwsza konferencja Copernicus Forum odbyła się 22 listopada 2023 r. na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Wykład inauguracyjny podczas tego spotkania wygłosił wspomniany już dr Sajjan Gohel. Druga edycja, która odbyła się 25 kwietnia 2024 r., podobnie jak pierwsza została zorganizowana w Olsztynie

i nosiła tytuł „NATO i nowy ekosystem uczenia się – w kierunku interoperacyjności intelektualnej. Misja NATO w Iraku i iracki portal e-learningowy jako modus operandi”. Naszymi gośćmi byli płk Firas Al-Bawi z Iraqi Defense University for Military Studies (pol. Iracki Uniwersytet Obrony i ds. Bezpieczeństwa) oraz mjr Mervin Munnecom z Misji NATO w Iraku. Forum jest wspierane przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Uniwersytet Obrony Narodowej Ukrainy w Kijowie.

Rozmawiał: Damian Szlachter

Dr hab. Piotr Gawliczek, prof. UWM

Dyrektor NATO DEEP eAcademy (od 2020 r.). Wdrożył rozwiązania systemowe e-learning/ADL oparte na platformach LMS ILIAS i BigBlueButton w wielu wojskowych i cywilnych jednostkach edukacyjnych. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na zaawansowanym rozproszonym uczeniu się (Advanced Distributed Learning, ADL), technologiach informacyjno-komunikacyjnych (Information and Communications Technology, ICT), uczeniu mobilnym oraz rozwiązaniach AI/VR/AR/MR w systemie edukacyjnym i szkoleniowym. Jest autorem licznych publikacji na temat e-learningu, procesu bolońskiego, zagrożeń asymetrycznych i przywództwa.

Doktor honoris causa (2020 r.) i profesor honorowy (2023 r.) Uniwersytetu Obrony Narodowej Ukrainy w Kijowie oraz profesor honorowy (2023 r.) Instytutu Wojskowego im. Siergieja Korolowa w Żytomierzu.